

Türkiye'de Kısa Çalışma: İktisadi, Hukuki ve Muhasebe Boyutu

Dr. Cihan Serhat KART
SMMM Esra KAHVECİ

© Copyright 2021

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da Bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN

978-625-7354-39-4

Kitap Adı

Türkiye’de Kısa Çalışma: İktisadi, Hukuki ve Muhasebe Boyutu

Yazarlar

Cihan Serhat KART

ORCID iD: 0000-0003-1941-349X

Esra KAHVECİ

ORCID iD: 000-0002-2538-0383

Yayın Koordinatörü

Yasin Dilmen

Sayfa ve Kapak Tasarımı

Akademisyen Dizgi Ünitesi

Yayıncı Sertifika No

47518

Baskı ve Cilt

Vadi Matbaacılık

Bisac Code

BUS001010

DOI

10.37609/akya.103

GENEL DAĞITIM
Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A

Yenişehir / Ankara

Tel: 0312 431 16 33

siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

ÖNSÖZ

Çalışma hayatı içinde işçi ve işverenlerin iradeleri dışında meydana gelen olumsuzlukların etkilerini bertaraf etmek için geliştirilen mekanizmalardan birisi olan kısa çalışma, bütün dünyayı olduğu gibi ülkemizi de sarsan Covid pandemisiyle beraber yeniden gündeme gelmiştir. Kısa çalışma gibi, iktisadi, hukuki ve uygulama boyutu olan bir hususun herkes için anlaşılır hale getirilmesi amacıyla ortaya koyduğumuz bu eserin ilgililere yol gösterici olmasını umut ediyoruz.

Kısa çalışma ve benzeri mekanizmaların temel amacı, çalışanların gelir düzeyinde yaşanabilecek ani azalışların etkilerini hafifletmek ve bunu yaparken de işverenler üzerindeki yükü arttırmamaktır. Bu anlamıyla hem işçi hem işveren kesimini ilgilendiren etkili bir politika aracıdır. Bu bağlamda çalışma barışı ile doğrudan ilişkilidir. Bizler bu kitabı yazarken bu düşünceden hareket ettiğimiz için çalışma barışına katkı yapacağına inandığımız bir eseri ortaya çıkarmış olmanın gururunu ve mutluluğunu yaşıyoruz. Umarız ki çalışma, hem akademik camiaya hem de politika yapıcılara yol gösterici, ufuk açıcı olur.

Saygılarımla
Dr. Cihan Serhat KART

ÖNSÖZ

Bilindiği gibi kısa çalışma ödeneği , işverenlerin genel ekonomik, sektörel, bölgesel kriz veya zorlayıcı sebeplerle karşı karşıya kalmaları durumunda işçilerin belirli kriterleri sağlaması koşuluyla İŞKUR tarafından yapılan bir ödemedir.

Ülkemizin karşı karşıya kaldığı yeni koronavirüs tehlikesi ile beraber 26 Mart 2020 ve 31080 (mükerrer) sayılı Resmi Gazete’de Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunda kısa çalışma ödeneği başvuru şartlarına yeni koronavirüs(Covid-19) eklenmiştir.

4447 sayılı İşsizlik Ödeneği Kanunu’na aşağıdaki madde ilave edilmiştir ve ilgili madde de ek 2 nci maddenin üçüncü fıkrasında işçinin kısa çalışma ödeneğine hak kazanabilmesi için öngörülen hizmet akdinin feshi hariç işsizlik sigortası hak etme koşullarını yerine getirmesi hükmü, kısa çalışma başlama tarihinden önceki son 60 gün hizmet akdine tabi olanlardan son üç yıl içinde 450 gün sigortalı olarak çalışıp işsizlik sigortası primi ödenmiş olması şeklinde düzenleme yapılmıştır.

Süreç bir çok iş yerini kapsamına almış ve kısa çalışma ödeneğinden bir çok şirket, şubeleridahil çalışmama/belirli oranlarda çalışmama şeklinde faydalanmışlardır. Ödenek ile beraber işverenler işçi sigorta primi ve ücret gelir vergisini çalışılmayan saatler için ödememiş ve işveren açısından rahatlatıcı etki yaratmıştır.

Bu çalışmada kısa çalışma ödeneğinin hukuki, iktisadi boyutlarına yer verilerek muhasebe hesaplarına nasıl aktarılacağı bilgisi ile konu bütünüyle ele alınmış ve çalışma model uygulaması ile sonuçlandırılmıştır.

Birçokbilgiye yer verdiğimiz bu kapsamlı çalışmayı siz değerli okurlarımızın ilgisine sunuyoruz.

Öncelikle hayatı doğru anlamlandırmamda en çok payı olan annem Muhteber KAHVECİ' ye, daha sonra desteklerini esirgemeyen kardeşlerim Murat KAHVECİ ve Nesrin KAHVECİ' ye teşekkürü borç bilirim.

Daha sonra verdiği fikirler ve sağladığı manevi katkılarıyla beni cesaretlendiren , bilgi ve tecrübeleriyle her zaman yanımda olan değerli üstadım Yeminli Mali Müşavir Coşkun ARAS' a teşekkürü borç bilirim

Ayrıca üretmek konusunda beni harekete geçiren ve destekleyen değerli hocam Öğretim Görevlisi Cihan Serhat KART'a teşekkürü borç bilirim

Saygılarımla

SMMM

Esra KAHVECİ

İÇİNDEKİLER

Önsöz.....	iii
GİRİŞ.....	1

BÖLÜM 1

KISA ÇALIŞMA KAVRAMININ HUKUKİ BOYUTU

Kısa Çalışmanın Tanımı	5
Kısa Çalışma ve Benzer Uygulamalar.....	6
Kısmi Süreli Çalışma.....	6
Kısa Çalışma ve Telafi Çalışması	9
Kısa Çalışma ve Ücretsiz İzin	11
4857 Sayılı İş Kanunu Döneminde Kısa Çalışma	12
4447 Sayılı Yasa Döneminde Kısa Çalışma	16
Kısa Çalışma ve Feshin Son Çare Olma İlkesi	21
Kısa Çalışmanın Koşulları	24
4447 Sayılı Kanun'a Göre Hizmet Akdine Dayalı Olarak Sigortalı Çalışmanın Yapıldığı Bir İşyerinin Varlığı.....	24
Kısa Çalışmayı Gerektiren Bir Olgunun Bulunması	26
Genel Ekonomik Kriz	27
Sektörel Ekonomik Kriz.....	27
Bölgesel Kriz	29
Zorlayıcı Sebebin Varlığı	30
Çalışmanın Tamamen veya Kısmen Durması ya da Önemli Ölçüde Azaltılması	32
İş-Kur ve Sendikaya Bildirim	34

BÖLÜM 2

KISA ÇALIŞMANIN EKONOMİK BOYUTU

Ekonomik Kriz Kavramı.....	37
Krizin Arizi Bir Durum Olduğu Yaklaşımlar	38
Klasik Ekol ve Ekonomik Kriz.....	39

Klasik Ekolün Uzantısı Niteliğindeki Ekoller	41
Krizin Arizi Olmadığını Savunan Ekoller	43
Kısa Çalışmanın Ekonomik Analizi	47

3. BÖLÜM

KISA ÇALIŞMA ÖDENEĞİ YASAL BİLDİRİM, UYGULAMA VE MUHASEBELEŞTİRME BOYUTU

Kısa Çalışma Başlama Süreci	55
İş Yerinin Tamamında Haftalık Çalışma Süresini Azaltan veya Faaliyetini Tamamen Durduran İşletmeler İçin Kısa Çalışma Başlama Süreci	67
İş yerinin Bir Bölümünde Haftalık Çalışma Süresini Azaltan veya Faaliyetini Tamamen Durduran İşletmeler İçin Kısa Çalışma Başlama Süreci	67
Kısa Çalışma döneminde Sosyal Güvenlik Kurumu Bildirimleri	68
İş Yerinin Tamamında Haftalık Çalışma Süresini Azaltan veya Faaliyetini Tamamen Durduran İşletmeler İçin Kısa Çalışma SGK Bildirimleri ve Eksik Gün Kodları	68
İş Yerinin Tamamında Haftalık Çalışma Süresini Azaltan veya Faaliyetini Tamamen Durduran İşletmeler İçin Kısa Çalışma SGK Bildirimleri	68
İş Yerinin Tamamında Haftalık Çalışma Süresini Azaltan veya Faaliyetini Tamamen Durduran İşletmeler İçin Kısa Çalışma SGK Eksik Gün Kodları	69
İş yerinin Bir Bölümünde Haftalık Çalışma Süresini Azaltan veya Faaliyetini Tamamen Durduran İşletmeler İçin Kısa Çalışma Başlama SGK Bildirimleri ve SGK Eksik Gün Kodları	70
İş yerinin Bir Bölümünde Haftalık Çalışma Süresini Azaltan veya Faaliyetini Tamamen Durduran İşletmeler İçin Kısa Çalışma Başlama SGK Bildirimleri	70
İş yerinin Bir Bölümünde Haftalık Çalışma Süresini Azaltan veya Faaliyetini Tamamen Durduran	

İşletmeler İçin Kısa Çalışma Başlama SGK Eksik Gün Kodları	73
Kısa Çalışma Döneminde Ücret Gelir Vergisi	74
İş Yerinin Tamamında Haftalık Çalışma Süresini Azaltan veya Faaliyetini Tamamen Durduran İşletmeler İçin Kısa Çalışma Ücret Gelir Vergisi	74
İş yerinin Bir Bölümünde Haftalık Çalışma Süresini Azaltan veya Faaliyetini Tamamen Durduran İşletmeler İçin Kısa Çalışma Ücret Gelir Vergisi	75
Kısa Çalışma Ödeneği Uygulama	77
Kısa Çalışma Döneminde İŞKUR Bildirimleri	84
Kısa Çalışma Döneminde Çalışma Saatlerinin Bildirimi	84
Kısa Çalışma Döneminde Raporlu Çalışanların Raporlarının Bildirimi	85
Kısa Çalışma Döneminde İşveren Tarafından İşkur Gerçekleşen Ödeme Kontrolü	86

BÖLÜM 4

KISA ÇALIŞMA UYGULAMASI İÇİN BİR MODEL ÖNERİSİ

Mevcut Kısa Çalışma Modelinin Temel Problemleri	89
Sigortalılığı Esas Alması	90
Ödemeye Hak Kazanmak için Katlanılması Gereken Bürokrasinin Yoğunluğu.....	92
Hesaplama Hataları ve Ödemelerde Yaşanan Aksamalar.....	94
İşten Çıkarma Yasağı Durumunda Kısa Çalışmaya Yönlendirilmesi.....	94
Ödeme Tutarının Düşüklüğü.....	95
Karar Mekanizmasında Tarafların Yeterince Yer Almaması.....	96
Firmaların Karakteristiğine İlişkin Farklılıklar	97
Kısa Çalışma için Model Önerisi.....	97
Sonuç	106
Kaynaklar.....	109

KAYNAKLAR

1. Afşar, K. E., & Özyiğit, M. (2017). Karl Marx Bir Klasik Mi?“Adam Smith Ve Karl Marx Üzerinden Kavramsal Bir Karşılaştırma”. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(2), 239-262.
2. Akgeyik, T. İstifa Ve İşten Çıkarmayı Etkileyen Faktörler (Bir Kimya Fabrikası Örneklemini Üzerine Ampirik Bir Araştırma). *Sgd-Sosyal Güvenlik Dergisi*, 9(1), 11-28.
3. Akıncı, A. (2019). Kamu Ve Özel Tüketim Harcamalarının Hızlandırıcı Etkisi. *Uluslararası Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 5(1), 1-8.
4. Akyiğit, E. (2004). Kısa Çalışma. *Tühis, İş Hukuku Ve İktisat Dergisi, Ağustos-Kasım*
5. Araman, S. Siyasal İktisadın Kriz Yaklaşımı Ve Marksist Kriz Teorisinin Özgünlüğü. *Kriz*, 27.
6. Atik, S. (2012). Neo-Klasik Teoriden, Neo-Merkantilist Sisteme; Küresel Ekonomik Kriz Çerçevesinde Bir Değerlendirme. *Beşeri Sermaye, Yenilikçi Sanayiler Ve İstihdam*, 1-25.
7. Aydın, Y. (2016). Post Otistik İktisat: İktisat Eğitimi Ve Neoklasik İktisat Eleştirisi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (35), 35-47.
8. Bilgin, M. H. (2003). Türkiye’de İşsizliğin Yapısal Analizi. *Öneri Dergisi*, 5(19), 137-143.
9. Bocutoğlu, E. (2012). *Krizin Makro İktisadından Makro İktisadın Krizine: Eleştirel Bir Değerlendirme* (No. 2012/106). Discussion Paper.
10. Brenke, K., Rinne, U., & Zimmerman, K. (2011). Short-Time Work: The German Answer To The Great Recession Iza (The Institute For The Study Of Labour) Working Paper Series Dp No. 5780.
11. Dolanay, S. (2009). Schumpeter Sisteminde Yenilikler, Ekonomik Gelişme Ve Devresel Hareketler. *Uluslararası İktisadi Ve İdari İncelemeler Dergisi*, (2)
12. Dornbusch, R. (1990). The New Classical Macroeconomics And Stabilization Policy. *The American Economic Review*, 80(2), 143-147.
13. Ekizceleroğlu, C. (2011). Türkiye’de Bilgi Ekonomisi Ve Bilgi Yoğun Malların Dış Ticareti (1969-2009). *Marmara Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi*, 30(1), 209-228.

14. Endes, N. (2014). *Türk İş Hukukunda Kısa Çalışma* (Doctoral Dissertation, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
15. Eyskens, M. (1972). The Influence Of The Great Depression On Economic Theory. In *The Great Depression Revisited* (Pp. 24-42). Springer, Dordrecht.
16. Glassner, V., & Keune, M. (2010). Collective Bargaining Responses To The Economic Crisis In Europe.
17. Hetzel, R. L. (2007). The Contributions Of Milton Friedman To Economics. *Frb Richmond Economic Quarterly*, 93(1), 1-30.
18. Kocabaş, F., & Canbey-Özgüler, V. (2019). Pasif İşgücü Piyasası Politikaları: İşsizlik Ödeneği Ve İşsizlik Yardımı Uygulamaları-Pasif ve Labor Market Policies: Unemployment Benefits And Unemployment Assistance. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(28), 266-283.
19. Küçükaksoy, İ., & Ercan, E. (2015). Keynesyen Görüş İle Monetarist Görüşün Yöntem Farklılıkları Üzerine Bir İnceleme: 1929 Krizi Örneği. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (45), 57-72.
20. Küpeli, O. (2014). Kısa Çalışma Ödeneği Kapsamında İşyeri Analizi Ve Türkiye İş Kurumu İçin Model Önerisi, Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü, Uzmanlık Tezi, Ankara.
21. Oğuzman, M. K. (1967). Hukuki Yönden Grev Ve Lokavt [Strike And Lockout İn Legal Terms]. *İstanbul: Fakülter Matbaası*.
22. Poyraz, A. B. İ. Telafi Çalışması Ve Hukuki Sonuçları
23. Seçkin, M. İ. (2013). Kriz Dönemlerinde Kısa Çalışma Ve Kısa Çalışma Ödeneği. *İstanbul Barosu Dergisi*, 87(1), 128-155.
24. Tbbm, 2010 6111 Sayılı Kanun Komisyon Raporu
25. Yorulmaz, Ç. Türk İş Hukukunda Zorlayıcı Neden Kapsamında Yeni Koronavirüs Salgınının Değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 28(3), 1343-1382..
26. Yuvalı, E., 2012 İş Hukukunda Zorlayıcı Neden Ve Zorunlu Neden Kavramları İle Bu Kavramların İş Sözleşmesi Üzerindeki Etkileri
27. Kates, S. (1997). On The True Meaning Of Say's Law. *Eastern Economic Journal*, 23(2), 191-202.
28. Keynes, J. M. 1936, The General Theory Of Employment, Interest, And Money İs Eth Zurich
29. Kondratieff, N.D., & Stolper, W.F. (1935). The Longwaves İneconomic Life. The Review of Economics and Statistics, 17(6), 105-115.

30. Mosley, H., Kruppe, T., & Speckesser, S. (1995). Flexible Adjustment Through Short-Time Work: A Comparison Of France, Germany, Italy And Spain.
31. Özgüler, V. C., Ekon, Ç., & Böl, E. İ. (2003). Uzun Dönemli Dalgalanmalar Yenilikler Ve Yeni Ekonomi. *Anadolu Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19(1), 145-160.
32. Öztürk, Y. K., & Akdağ, İ. (2017). Kapitalist Sistemin Kriz Ve Yükselişleri: Uzun Dalgalar Teorisi. *Electronic Turkish Studies*, 12(24).
33. Sacchi, S., Pancaldi, F., & Arisi, C. (2011). The Economic Crisis As A Trigger Of Convergence? Short-Time Work İn Italy, Germany And Austria. *Social Policy & Administration*, 45(4), 465-487.
34. Schwartz, Anna J. 2012 *2008 Finansal Piyasa Krizinin Kökenleri* Liberal Düşünce Yıl 17, Sayı 65, Kış
35. Solomon, M. S. (2010). Critical Ideas İn Times Of Crisis: Reconsidering Smith, Marx, Keynes, And Hayek. *Globalizations*, 7(1-2), 127-135.
36. Süzek, Sarper (2008), İş Hukuku, Beta Yayınları
37. Tutan, M. U. (2010). Kapitalist Üretim Sisteminde Üretim İle Tüketim Dengesizliğine Tarihsel Ve Teorik Yaklaşımlar. *Ege Academic Review*, 10(3).
38. Yamakoğlu, E., & Karaçöp, E. (2014). İş Hukukunda Ücretsiz İzin Uygulamaları. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 20(1), 479-506.
39. Yıldırım, T. Danıştay Kararlarında Mücbir Sebep Kavramı. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 25(2), 1520-1538
40. Yılmaz, Ö., Kızıltan, A., & Vedat, K. A. Y. A. (2005). İktisadi Kriz Kuramları, Finansal Küreselleşme Ve Para Krizleri. *Erciyes Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (24), 77-97.

Cihan Serhat KART

1982 yılında Konya'da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Ankara'da bitirdikten sonra Gazi Üniversitesi İİBF İktisat bölümünden mezun oldu. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Ana Bilim Dalı'nda bütünlük doktora yaptı. 2005- 2008 yılları arasında Samsun On-dokuz Mayıs üniversitesi İktisat bölümünde, 2008- 2017 yılları arasında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümünde araştırma görevlisi olarak çalıştı. 2018 yılından bu yana Ankara Üniversitesi Ayaş Meslek Yüksekokulu bünyesinde öğretim görevlisi olarak çalışmaya devam etmektedir. Başlıca çalışma alanları sivil toplum ve sosyal diyalog, sosyal politika, iktisat tarihi, yerel kalkınmadır.

Esra KAHVECİ

1988 yılında İstanbul/Küçükçekmece'de doğmuştur. İlköğrenimini Küçükçekmece Yenimahalle Ortaokulu'nda, orta öğrenimini ise Küçükçekmece Eşref Paşa Lisesi'nde tamamlamıştır. Lisans eğitimine 2006 yılında Sakarya Üniversitesi'nde başlamış ve 2010 yılında Maliye bölümünden mezun olmuştur. 2016 yılında Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde Maliye yüksek lisans eğitimine başlamış ve 2016-2017 Eğitim döneminde yüksek lisans eğitimini tamamlamıştır.

Serbest Muhasebeci Mali Müşavir unvanına sahip olup AS-MMMO da Vergi Mevzuatı Komisyonu Başkan Yardımcısı olarak da görevi devam etmektedir.